

СОЦІАЛЬНА ТА ЕКОЛОГІЧНА ЕКОНОМІКА

УДК 349.3 (477)

ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

О. М. Божок, Сумський національний аграрний університет

У статті досліджено та проведено оцінку сучасного стану пенсійного забезпечення України. Розглянуті основні проблеми її функціонування.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Євроінтеграційні орієнтири України, посилення соціальної спрямованості ринкових перетворень вимагають, щоб соціально-економічна політика держави та діяльність уряду щодо її реалізації були направлені на досягнення європейських стандартів якості життя та загальнолюдських цінностей. Це передбачає надійний соціальний захист населення і належне пенсійне забезпечення як один із визначальних чинників суспільного добробуту. В даному аспекті ефективність функціонування пенсійної системи та її реформування стають важливою умовою суспільного розвитку і соціальних перетворень.

За великим рахунком, до сьогоднішньої пенсійної системи можна висунути лише дві ключові взаємопов'язані претензії. По-перше, вона не спроможна забезпечити гідний рівень життя пенсіонерів. По-друге, навіть з урахуванням нинішнього злиденного рівня пенсій вона є непосильним тягарем для державного бюджету, за рахунок якого покривається дефіцит бюджету Пенсійного фонду. Іншими словами, на потреби пенсіонерів відволікаються кошти, що призначаються на інші суспільні потреби: освіту, науку, медицину, армію тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поряд із важливими соціально-економічними та політичними проблемами, що домінують у вітчизняному інформаційному просторі, останнім часом постійно обговорюється також тема реформи пенсійної системи. Пенсійне забезпечення є важливою складовою соціально-

економічної стратегії держави, тому її удосконалення – необхідна умова створення ефективною системи соціального захисту непрацездатної частини населення. Пенсійне забезпечення має діяти як за принципами соціальної справедливості, так і за страховими принципами: всі громадяни мають право на пенсійне забезпечення, проте громадяни, які сплачують більші внески або працюють довше за інших, мають право й повинні отримувати більш високу пенсію. Необхідно констатувати, що українська пенсійна система на сьогодні практично не відповідає вказаним принципам, є фінансово нестабільною, не забезпечує розмір пенсій відповідно до трудового внеску більшості громадян і водночас створює умови для пільгового (здебільшого несправедливого) пенсійного забезпечення значної чисельності пенсіонерів.

Вивчення проблеми пенсійного забезпечен-

ня знаходить відображення у наукових працях багатьох економістів. Вагомий внесок у розробку проблем реформування пенсійного забезпечення зробили закордонні вчені: Євген Юрзіца, Петер Голиша, Г. Мак Таггарт та ін. Переважна більшість теоретичних положень щодо пенсійного страхування та перспектив його розвитку у пострадянських країнах розроблена ґрунтовно і представлена науковою спадщиною таких учених і практиків, як А. Н. Азрилян, О.Д. Василик, Б.Д. Гаврилишин, В.І. Грушко, Б.О. Зайчук, Г.С. Ковальська, М. Корецький, Н.В. Кузьминчук, О.Є. Мачульська, С. Тігіпко, В. Б. Яценко. Проте, незважаючи на широкий спектр досліджуваної проблеми і не применшуючи вагомості внеску названих вчених система пенсійного забезпечення в умовах реформування потребує подальшого дослідження.

Формування цілей статті. Метою написання статті є висвітлення сучасного стану пенсійного забезпечення в Україні, огляд проблем на етапі її реформування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Пенсійне забезпечення в Україні є державною системою і основною складовою системи соціального захисту населення. Сучасний стан діючої пенсійної системи в Україні потребує невідкладного реформування. Внаслідок підписання Президентом України 09.09.2011 року законопроекту «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» ця тема стала актуальною, як ніколи.

Україною обрано шлях поступового запровадження трирівневої пенсійної системи: солідарна система, загальнообов'язкова накопичувальна система, добровільна недержавна система пенсійних заощаджень.

На сьогоднішній день пенсійне страхування в Україні представлено Пенсійним фондом України (ПФУ) і недержавними пенсійними фондами (НПФ), оскільки Накопичувальний фонд на даний момент не запроваджено. Недержавні пенсійні фонди мають дві суттєві ознаки: 1) НПФ за свою сутність є фінансовими посередниками; 2) НПФ є некомерційними організаціями.

Основними завданнями пенсійної реформи є:

- підвищити рівень життя пенсіонерів – пенсійний вік для жінок, народжених після 1 березня 1961 року, підвищено з 55 до 60 років;

- встановити залежність розмірів пенсій від величини заробітку і трудового стажу – стаж, не-

Вісник Сумського національного аграрного університету

Серія «Економіка і менеджмент», випуск 11 (54), 2012

обхідний для призначення мінімальної пенсії за віком підвищений для чоловіків з 25 до 35 років, для жінок – з 20 до 30 років;

- заохотити громадян до заощадження коштів на старість – частина обов'язкових внесків до пенсійної системи накопичуватиметься у єдиному Накопичувальному фонді та обліковуватиметься на індивідуальних накопичувальних пенсійних рахунках громадян, які сплачуватимуть такі внески;

- вирівняти пенсійний вік для жінок і чоловіків (поступово, з кроком по 6 місяців щороку протягом 10 років);

- забезпечити фінансову стабільність пенсійної системи – реалізація зазначених заходів дозволить скоротити видатки (на 2012 рік – 209 млрд. грн.) Пенсійного фонду України та зменшити дефіцит його бюджету (на 2012 рік очікується 18 млрд. грн., але з впровадженням реформи у 2014 році очікується бездефіцитний бюджет);

- диверсифікація джерел фінансування пенсій за рахунок внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та обов'язкових і добровільних пенсійних накопичень – кошти на Вашому пенсійному рахунку є Вашою власністю, але в той же час Ви захищені від спокуси використати ці кошти на інші цілі, ніж пенсійне забезпечення. Ваші пенсійні кошти інвестуються і зростають завдяки отриманому на них інвестиційному прибутку, причому як на етапі накопичення, так і впродовж періоду пенсійних виплат, а розмір пенсії, на яку можна розраховувати, залежить від розміру пенсійних внесків, періоду накопичення, професійності їх інвестування та суми заробленого на них інвестиційного прибутку;

- створити ефективнішу та більш гнучку систему адміністративного управління пенсійного забезпечення [4].

Однак, головною проблемою даної реформи є несвоєчасне її прийняття. В умовах прийняття Україною пенсійної реформи дуже важливо налагодити в першу чергу економічну систему країни, яка характеризується такими показниками за 2011 рік:

- рівень тінізації економіки – 40 – 60 %;
- рівень ВВП - 4% – 4,5%;
- середній рівень інфляції - на рівні 10,1%;
- офіційний рівень безробіття в Україні уже підвищився. Так, станом на 1 жовтня 2010 року з 2,2%, що складало 1772 тис. чол. до економічно активного населення працездатного віку, до 2,6 % або 1716 тис.чол. - на 1 жовтня 2011 року.

Другорядною проблемою реформи, яка супроводжується соціальними протестами і є не менш важливою, це збільшення пенсійного віку. Воно призведе до росту безробіття, внаслідок чого, молодь отримуватиме менше пропозицій робочих місць. Крім того, безробіття стосуватиметься і людей літнього віку, особливо жінок, старших 50-ти – не маючи офіційної роботи протягом кількох років перед своїм 60-літтям, вони

отримуватимуть мінімальну пенсію [3].

Підвищення пенсійного віку для жінок – це значний негатив, тому що статистичні дані свідчать, що середня тривалість жінок в Україні становить станом на 2011 рік 78,4 років (в країнах заходу цей показник набагато вищий, адже умови праці набагато кращі, соціальна захищеність також має підвищений рівень. І як наслідок, у них ми спостерігаємо також і невдоволеність громадян). Відповідно підвищення пенсійного віку призведе до того, що жінки будуть йти на пенсію за інвалідності раніше, або просто не будуть доживати до пенсії. Підтвердженням цього є наступні показники:

- в Україні станом на 2011 рік приблизно 2,6 мільйона людей з обмеженими можливостями.

- кількість смертей в Україні перевищує кількість народжень на 32%. Загалом, протягом 2011 року органами реєстрації актів цивільного стану було складено майже 194 тисяч актових записів про народження, а актових записів про смерть – майже 286 тисяч.

Кількість пенсіонерів в Україні, за даними Держслужби статистики, становить 13,738 млн. осіб, що на 17 тисячі більше, порівняно з аналогічними даними минулого року.

У 2008 році коефіцієнт народжуваності (кількість дітей на одну жінку) в Україні становив 1,46. За прогнозом ООН, до 2050 року він зросте до 1,85, а за даними Інституту демографії та соціальних проблем НАН України ще менше — до 1,60. На практиці це означає, що дедалі менша кількість працівників змушена буде забезпечувати дедалі більшу кількість пенсіонерів.

Україна в такій тенденції не самотня. Із 30 країн Європи коефіцієнт народжуваності перевищує 2,0 лише в Ірландії, Франції та Ісландії. Але нам від цього, як-то кажуть, не легше. Україна потрапила в демографічну пастку.

Обидва негативні чинники (низький рівень офіційних зарплат і демографічна ситуація) на сьогодні набули системного характеру, тобто не можуть бути виправлені з допомогою локальних заходів. Проблеми усунення цих чинників мають різний ступінь складності і різний часовий горизонт. Перелом демографічної ситуації є найскладнішим завданням і дасть результат у найкращому разі через 20 років. Проте в будь-якому випадку слід усвідомлювати, що кардинальне розв'язання проблеми рівня життя пенсіонерів лежить поза рамками пенсійної системи.

У той же час кількість працевлаштованих громадян, платників внесків до Пенсійного фонду на постійній основі з початку року скоротилася на 400 тис. осіб – до 14 млн. осіб. Тобто, фактично кожен працюючий українець утримує одного пенсіонера [3].

Зауважимо також, що наповнюваність Пенсійного фонду за інших однакових умов залежить від співвідношення кількості пенсіонерів і платни-

ків страхових внесків. І тут українські реалії зовсім безрадісні. В останні роки це співвідношення зростає і, відповідно до демографічних прогнозів до 2050 року, зростатиме неухильно.

В Україні, як і в Європі, існує тенденція до старіння населення (згідно з інформацією, опублікованою Державною службою статистики України, станом на 1 січня 2011р. середній вік населення нашої країни становив 40,3 року, при цьому цей показник окремо для жінок і чоловіків був нарівні 37,5 року та 42,7 року відповідно.) Так, відзначається збільшення частки людей пенсійного віку, станом на 1 січня 2011р., що становить 24,7%. У статевій структурі населення країни переважають жінки (майже 54%), тому в Україні спостерігається гендерна диспропорція, яка в останні роки збільшується. Станом на 1 січня 2011р. на 1 тис. жінок припадало 856 чоловіків. Така перевага відзначається, починаючи з 32 років і з віком збільшується [4]. Ураховуючи ці дані, які є залізним переконанням того, що пенсійна реформа необхідна для України.

Реалізація пенсійної реформи сприятиме вирішенню проблеми дефіциту Пенсійного фонду України. Пенсійна система України вже перебуває на межі. Ситуацію в Пенсійному фонду можна врятувати тільки за рахунок підтримки центрального бюджету, адже дефіцит бюджету Пенсійного фонду (у 2009 році – 31,1 млрд. грн., у 2010 р. – 34,4 млрд. грн., а за підсумками 2011 року склав 30,1 млрд. грн.), дефіциту бюджету в 2011 році, ПФУ сприяли рішенням судів на користь пенсіонерів. У 2011 році в суди подано 3,1 млн. позовів на органи ПФУ на загальну суму 9,4 млрд. грн. За підсумками судових рішень в 2011 році були здійснені виплати на суму 5,9 млрд. грн., що зумовило зростання дефіциту коштів фонду від прогнозованих показників. Кабміном на 2012 р. прогнозується дефіцит в розмірі близько 9,7 млрд. грн. [7].

У 2011 році середній розмір пенсії по Україні склав 1,122 тисячі гривень.

Зокрема, середній розмір пенсії за віком становив 1,156 тисячі гривень, за інвалідністю - 1,002 тисячі гривень, у разі втрати годувальника - 914,4 гривень.

Для вирішення цих проблем запропоновано наступні альтернативи:

- відкладення набуття чинності реформи до певної стабілізації економіки України;
- забезпечення країною робочих місць як для молоді, так і для людей літнього віку;
- певна стабілізація макроекономічних показників в ході проведення реформи;
- внесення до законопроекту ряду поправок, які мінімізують наслідки пенсійної реформи;
- збільшення розмірів середньомісячних пенсій за рахунок недержавного пенсійного фінансування, адже максимальний розмір пенсії за цією реформою знаходиться на рівні 10 прожиткових мінімумів для осіб, які втратили працездатність

(нині – 7640 грн.), а нині понад дві третини пенсіонерів отримують пенсії до 1 тис гривень. У той же час, середній розмір "спеціальних" пенсій щонайменше у 2,5 рази перевищує середній розмір пенсії призначеної на загальних умовах.

- забезпечення соціальної справедливості – це морально обґрунтований критерій співвідношення діяльності людини та її положення в суспільстві. Незаперечною основою принципу соціальної справедливості у пенсійному забезпеченні виступає залежність трудових пенсій від трудового вкладу громадян. Проте чинне законодавство у багатьох випадках відступає від цієї залежності.

- необхідність проведення роз'яснювальної роботи положень закону "Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи" серед громадян.

Варто зазначити, що прийняття реформи супроводжується соціальними протестами населення країни, адже керівництво держави хоче вирішити проблему пенсійного забезпечення за рахунок самих робітників і пенсіонерів. Але необхідність її впровадження в життя не викликає сумнівів ні в законодавця, ні в пересічного громадянина, – адже відтворення економіки України не повинно проводитися за рахунок пенсіонера.

У загальному контексті справді реформаторським кроком можна вважати впровадження накопичувальної складової. Так само, як і солідарна, накопичувальна система є обов'язковою, тобто внески до неї роблять не на добровільних, а на обов'язкових засадах. Проте є принципова відмінність. Солідарна система не передбачає грошових накопичень на індивідуальному рахунку.

На відміну від солідарної, накопичувальна система передбачає персоналізацію пенсійних внесків, тобто індивідуальне накопичення коштів у процесі трудової діяльності на індивідуальному рахунку. Саме ці кошти й будуть основним джерелом пенсії у старості.

Солідарна система породжує до себе абстрактно-відсторонене ставлення з боку працівника як до своєрідного податку. Накопичувальна ж за своєю економічною сутністю є відкладеним доходом. Фактично, це індивідуальний пенсійний фонд, і людина бачить прямий зв'язок між своєю зарплатою сьогодні та розміром пенсії в старості.

Маємо кардинально іншу ідеологію. У солідарній системі людина змушена сподіватися на майбутнє покоління своїх співвітчизників, кількість яких до того ж постійно скорочується. А в накопичувальній системі людина може сподіватися тільки на саму себе: розмір накопичень визначається її легальною зарплатою, сумарним виробничим стажем та якістю управління пенсійними активами.

Накопичувальна система зрозуміла й прозора. У ній немає хитромудрих формул, поняття нормативного та понаднормативного виробничого стажу й багато інших малозрозумілих атрибу-

тів солідарної системи. До речі, і з технічної точки зору її реалізація не є надто вже складним завданням.

Проте вона має дві особливості, зумовлені тим, що працівник робить внески в систему впродовж усієї своєї трудової діяльності, не маючи можливості вилучити їх до настання пенсійного віку. Звідси перша особливість – необхідність найсуворішого контролю над забезпеченням належного управління. Навіть коли припустити, що пенсійний вік залишиться на рівні 60 років, майбутні покоління відраховуватимуть внески з початку трудової діяльності. І ці внески накопичуватимуться в системі впродовж мінімум 35 років. І цими внесками необхідно буде управляти. У певній частині тих, хто розуміє, від таких перспектив прискорюється серцебиття і в захваті заковчують очі.

Звідси вимога до системи – найжорстокіший контроль із боку держави. Контроль на підставі розширених повноважень, які при цьому супроводжуються реальною, а не задекларованою відповідальністю. Збереження пенсійних активів у накопичувальній системі і неможливість зловживань із боку посадових осіб мають бути реально гарантовані державою.

Друга особливість впливає з необхідності впродовж тривалого часу управляти накопиченими коштами. Навіть за умови абсолютної, стовідсоткової чесності посадових осіб будь-які інвестиції можуть наразитися на ризики. Безризикових інвестицій не буває за визначенням. Тому процеси управління пенсійними накопиченнями мають бути побудовані в такий спосіб, аби зводити ризики до мінімуму й забезпечити вкладення коштів у диверсифіковані фінансові інструменти.

З напрямками вкладення коштів і диверсифікацією просто – достатньо закласти відповідні обмеження в законодавство та контролювати їхнє дотримання. А от перша складова (ризики відсоткових ставок, валютних курсів, котирувань цінних паперів та інших фінансових інструментів) можуть бути лише частково, із певною частково ймовірністю мінімізовані запровадженням пруденційних правил і норм. Проте такі правила і норми мають бути розроблені та впроваджені в практику управління пенсійними активами накопичувальної системи. А мінімальним критерієм ефективності управління має бути захист накопичень від інфляції.

Окремо слід згадати проблему перехідного періоду. Пенсійна система досить зрозуміло (добре чи погано – інше питання) функціонує нині. Досить зрозуміло вона функціонуватиме після завершення перехідного періоду, коли підуть на пенсію ті, хто почне робити внески до накопичувальної системи, щойно отримає трудову книжку. Залишаються дві категорії працівників. Перша – ті, чий вік нині коливається між 40 роками та пенсійним. Це завтрашні пенсіонери. Відповідно до ідеології впровадження накопичувальної системи,

вони не встигають зробити достатніх накопичень, тож залучати їх до накопичувальної системи просто немає сенсу. Отже, джерелом їхніх пенсій, як і раніше, залишатиметься солідарна система.

Друга категорія – нині працюючі люди молодше від 40 років. Це післязавтрашні пенсіонери. Вони встигнуть зробити певні пенсійні накопичення, але їхній розмір буде то більше недостатнім, що ближче сьогодні вік до 40 років. Отже, джерелом пенсій цих людей разом із власними накопиченнями мають бути кошти солідарної системи.

Сьогодні, умовно кажучи, із солідарної системи кожному працівникові виплачується вся пенсія повністю. Після завершення перехідного періоду із солідарної системи кожному пенсіонеру має виплачуватися якась мінімальна пенсія. Її джерелом повинні бути внески до солідарної системи в мінімально необхідному обсязі.

Звідси впливає проблема балансування доходів Пенсійного фонду в перехідному періоді, точніше, оптимізації співвідношення відрахувань до солідарної і накопичувальної систем. Інтуїтивно зрозуміло, що внаслідок демографічних процесів зазначене співвідношення має змінюватися на користь останньої та визначатися не на око, а з використанням відповідної багатofакторної математичної моделі. На нашу думку, це досить непросте завдання, яке ще очікує свого вирішення.

Таким чином, вдосконалення пенсійного страхування в Україні містяться у запровадженні єдиного соціального внеску (ЄСВ), проте досить дискусійним залишається питання про його розмір. Обґрунтовано, що враховуючи теперішню демографічну ситуацію, розмір ЄСВ не може бути нижчим за існуючий розмір сукупного соціального навантаження на фонд оплати праці. Однак беручи до уваги той факт, що наслідком надмірної обтяжливості величини внесків у фонди соціального страхування для роботодавців постає стримування процесу зростання фонду оплати праці, запропоновано розділити ставку ЄСВ між роботодавцем і найманим працівником.

Основним вектором подальшого реформування пенсійної системи України має бути не відмова від солідарного рівня пенсійної системи, а його конструктивні зміни під впливом демографічних чинників, інтенсивне використання страхових методів. Разом з тим у посткризових фінансових умовах запровадження загальнообов'язкового державного накопичувального рівня пенсійної системи України не є доцільним, оскільки існує реальний ризик його руйнування на перших кроках впровадження. Однак запровадження ЄСВ може розглядатися як необхідне підґрунтя для формування індивідуальних накопичувальних рахунків.

Висновки. При дослідженні функціонування пенсійного страхування в Україні було визначено, що більшість проблем у його розвитку виникає на солідарному рівні пенсійної системи і спричиню-

ється здебільшого негативним зовнішнім впливом на пенсійну систему таких чинників, як несприятлива демографічна ситуація, недостатній рівень економічного розвитку в країні, наявність порушень у сфері оплати праці. У результаті незадовільного співвідношення працюючих і пенсіонерів, недостатнього рівня середньої заробітної плати в країні та тінізації сфери оплати праці відбувається перевищення витратної частини бюджету ПФУ над дохідною.

Таким чином, пенсійне забезпечення слід розглядати не просто як напрям соціального захисту, а як важливу складову фінансової системи, що забезпечує відтворення і розвиток населення та економічне зростання й конкурентосп-

роможність країни. При цьому надзвичайно важливо організувати пенсійну систему таким чином, щоб у суспільстві - як серед самих пенсіонерів, так і серед інших груп населення - не виникало думки про те, що пенсіонери є утриманцями, тягарем або навантаженням для працюючих чи держави.

Отже, пенсійна реформа має як негативні, так і позитивні сторони. Як ми бачимо, що в умовах бурхливого безробіття в Україні, пенсійна реформа не може дати позитивного наслідку, а з іншого боку ця реформа необхідна, ураховуючи тенденції демографічної ситуації, які відбуваються в Україні.

Список використаної літератури:

1. Даценко В.В. Пенсійне страхування в фінансовій системі держави: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : спец. 08.00.08 – «Гроші, фінанси і кредит» / В.В.Даценко.- Суми, 2011.-20с.
2. Лопушняк Г. Система пенсійного забезпечення в Україні: сучасний стан та тенденції реформування // демократичне врядування науковий вісник. 2011.-№7.
3. Мошак М.В., Лимар О.Ф.Сучасний стан розвитку пенсійної системи України [електронний ресурс] режим доступу - <http://intkonf.org/moshak-mv-limar-of-suchasniy-stan-rozvitku-pensiyanoi-sistemi-ukrayini/>
- 4 Гнатіва А,Черевик Н. Пенсійне забезпечення в умовах сьогодення в Україні [електронний ресурс]режим доступу - <http://www.conferences.neasmo.org.ua/node/322>
5. Електронний ресурс:режим доступу <http://www.pfu.ks.ua/index>.
6. Пенсійна реформа в Україні. Електронний ресурс: режим доступу - www.pension.kiev.ua
7. ЛІГАБізнесІнформ. Інформаційне агентство [електронний ресурс]: режим доступу - www.liga.net

В статтє исследовано и проведена оценка современного состояния пенсионного обеспечения Украины. Рассмотрены основные проблемы ее функционирования.

In the article investigational and the estimation of the modern state of the pension providing of Ukraine is conducted. The basic problems of its functioning are considered.

Рецензент: д.е.н., професор Соколов М.О.
Дата надходження до редакції: 27.05.2012 р.

УДК 339.138.013.2/4(478.7)

СОЦІАЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА ПІДПРИЄМСТВА: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

С. М. Закоморний, к.е.н., доцент, Сумський національний аграрний університет

Розглянуто поняття соціальної інфраструктури підприємства як складової одиниці діяльності та розвитку підприємства. Окреслено коло проблем, вирішення яких потребує уваги. Виділено основні перспективні напрямки можливого розрішення проблеми.

Постановка проблеми. При становленні будь-якого типу економіки чільну роль виділяють виробництву, яке є основою для розвитку суспільства, тому первісним визначається розгляд саме виробничої інфраструктури. Однією з особливостей сучасного етапу розвитку країни є підвищення ролі і вдосконалення інфраструктури. Соціальна інфраструктура, як сукупність об'єктів галузей сфери обслуговування (транспорт і зв'язок по обслуговуванню населення, освіта, охорона здоров'я), діяльність яких спрямована на задоволення особистих потреб населення є забезпеченням життєдіяльності та інтелектуального саме його розвитку. Соціальна інфраструктура не є механізмом допоміжним і підрядним для якоїсь основної структури. Хоча об'єкт соціального об-

слуговування – населення, стикається з невиробничою сферою у відносинах, що не мають нічого спільного з відносинами виробництва, економіки та інфраструктури, яка обслуговує виробництво, проте цей об'єкт має першочергове значення у виробничому процесі.

Аналіз публікацій по темі дослідження. Науковим вирішенням даної проблеми займалися Бень Т., Білоус О., Бойчик І., Довбня С., Кармін М., Москаленко В., Плескач В., Подсаленко В., Терещенко О., Чернецький Ю та ін.

Мета дослідження полягає в аналізі розробки концепції взаємозв'язку розвитку соціальної інфраструктури та її впливу на результати діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу. Розрізняють